

GURU

TALOUS
EKONOMI

2015

EKONOMIGURU 2015, UTTAGNINGSTÄVLINGENS FRÅGOR OCH MODELLSVAR FÖR LÄRARNA

1. FRÅGA OM BESKATTNINGEN

Kombinera rätt (sammanlagt max. 3 poäng/0,5 poäng för varje punkt)

a) Kyrkoskatt	1–2 %
b) Allmän moms	24 %
c) Genomsnittlig förskottsinnehållningssats på en årsinkomst på 60 000 euro 2014	31,5 %
d) Kommunal skatt i Helsingfors	8,5 %
e) Moms på hälso- och sjukvårdstjänster	0 %
f) Moms på böcker	10 %

Procentsatserna ovan är på rätta ställen, i tävlingen är ordningen omvändad för de svarande. För att få fulla poäng ska den tävlande kunna kombinera rätt procentsats med rätt skatt.

Modellsvaren bakom procentsatserna:

- I Finland betalar medlemmar i den evangelisk-lutherska och den ortodoxa kyrkan kyrkoskatt. Kyrkoskatten beräknas på basis av församlingens inkomstskattesats (kyrkoskattesats). Skattesatsen varierar från församling till församling och är 1–2 %.
- Mervärdesskattesatsen för de flesta varor och tjänster i Finland är 24 %.
- Förskottsinnehållningssatsen för 60 000 euro med skatteprocenträknaren i en genomsnittlig kommun där kommunalskatten är 19,75 %. Personen i uppgiften hör till kyrkan, eftersom en majoritet fortfarande gör det.
- Kommunal skatten i Helsingfors är 18,5 %.
- Ingen moms betalas på försäljning av hälso- och sjukvårdstjänster. Skatten är alltså 0 %.
- Momsen på böcker är 10 % i Finland.

2. BEGREPP

Förklara kort följande begrepp (6 poäng/1 poäng per begrepp)

a) BSP/ASP (1 poäng)

Modellsvar:

BSP, dvs. bostadssparpremieriet (ASP på finska), är ett system som staten skapat och som uppmuntrar och underlättar anskaffningen av den första egna bostaden. Genom BSP får man exceptionellt bra ränta på bostadssparande och lån till förmånliga villkor. Den årliga inlåningsräntan på besparingar på BSP-konton är 1 %. Dessutom kan bankerna betala tilläggsränta på insättningarna, när BSP-villkoren är uppfyllda och bostaden har skaffats. Räntan och tilläggsräntan är undantagsvis skattefria.

För ett BSP-lån eller en del av det kan man få statligt räntestöd i 10 års tid. Om räntan på lånet överstiger 3,8 % under tiden med räntestöd, betalar staten 70 % av den ränta som överstiger denna nivå. För räntestödet finns ortsspecifika maximibelopp. I Helsingfors kan man få högst 180 000 € i lån med räntestöd, i Esbo, Grankulla och Vanda högst 145 000 € och i övriga Finland högst 115 000 €. Den som är 18 – 30 år kan ingå BSP-avtal med banken.

För att få fulla 1 poäng räcker det som svar att BSP är ett bostadssparpremieriet, som innebär att en ung person som köper sin första bostad får räntestöd.

b) Euribor (1 poäng)

Modellsvar:

Euribor är euroländernas gemensamma referensränta, som offentliggörs dagligen och till vilken bankerna erbjuder sig att låna ut medel utan säkerhet till andra banker på euromarknaden. Euribor är den viktigaste referensräntan i euroområdet och Europa. Euribor-räntan används som referensränta vid prissättningen av olika avtal på penningmarknaden och t.ex. i Finland också allmänt som referensränta för bostadslån. Euribor bestäms för ett visst antal månader åt gången (1–12 mån.) och räntan varierar för närvarande beroende på antalet månader mellan 0,009 % och 0,334 %.

För att få fulla 1 poäng räcker det som svar att Euribor är euroländernas gemensamma referensränta (som offentliggörs dagligen).

c) Inkomstrelaterad arbetslöshetsdagpenning (1 poäng)

Modellsvar:

Den inkomstrelaterade arbetslöshetsdagpenningens nivå baserar sig på lönenivån före arbetslösheten. Den består av två delar: grunddelen, som är lika stor som grunddagpenningen och densamma för alla, samt förtjänstdelen, som baserar sig på lönen före arbetslösheten. Rätt till inkomstrelaterad arbetslöshetsdagpenning har en person som har varit medlem i arbetslöshetskassan minst 26 veckor och som uppfyller arbetsvillkoret. Inkomstrelaterad dagpenning betalas för 500 fulla arbetslöshetsdagar.

För att få fulla 1 poäng räcker det som svar att man nämner att erhållande av inkomstrelaterad arbetslöshetsdagpenning förutsätter medlemskap i arbetslöshetskassan och att dagpenningens storlek bestäms utifrån tiden före arbetslösheten och lönen.

d) Insättningsgaranti (1 poäng)

Modellsvar:

Insättningsgaranti innebär att kontoinnehavaren under alla omständigheter, t.ex. vid en kris som berör bankerna, får tillbaka sina insättningar jämte ränta. Garantin omfattar insättningar upp till 100 000 euro i en bank eller bankgrupp. Maximibeloppet av insättningsgarantin är bankspecificerat. I Finland är det obligatoriskt för banker som fått koncession att höra till insättningsgarantifonden och årligen betala garantiavgift till den.

För att få fulla 1 poäng räcker det som svar att man nämner att kontoinnehavare har en garanti på upp till 100 000 euro för sina insättningar i en bank.

e) Omsättning (1 poäng)

Modellsvar:

Omsättning betyder summan av försäljningsintäkterna utan moms. Till omsättningen räknas företagets inkomster av försäljningen av varor och tjänster. Från försäljningen avdras beviljade rabatter och de skatter som baserar sig på försäljningsvolymen (t.ex. moms). Omsättningen mäter omfattningen av företagets affärsverksamhet.

För att få fulla 1 poäng räcker det som svar att man nämner att omsättningen beskriver/mäter företagets inkomster under året efter avdragen.

f) ECB (1 poäng)

Modellsvar:

Europeiska centralbanken (ECB) administrerar EU:s gemensamma valuta euron och övervakar prisstabiliteten. ECB svarar för penningpolitiken och stöder drivandet av den ekonomiska politiken i EU. ECB finns i Frankfurt i Tyskland.

För att få fulla 1 poäng räcker det som svar att man nämner att ECB är Europas centralbank som svarar för EU:s penningpolitik (när det gäller euron).

3. KORT ESSÄ

a) Vad är en anteckning om betalningsstörning och vad orsakas den av? (2 poäng)

Anteckning om betalningsstörning (vad betyder den, hur fås den och av vilken orsak)

En privatperson kan få en anteckning om betalningsstörning i sina kredituppgifter till följd av **utdragen betalningsförsummelse** på flera olika sätt. I praktiken har personen låtit bli att betala sina betalningar / räkningar i flera månaders tid och har inte skött sina betalningar ens efter flera inkassobrev. ½ p.

En betalningsstörning kan antecknas i kreditupplysningsregistret först när en **myndighet** (t.ex. domstol eller utskökningsmyndigheten) **eller ett företag som beviljar konsumtionskrediter har konstaterat att betalningen försumrats**. Enbart att betalningen försenas och erläggs efter förfallodagen medför inte en anteckning i kreditupplysningsregistret. ½ p.

En anteckning om betalningsstörning kan **registreras i konsumentens kredituppgifter** på olika sätt. En enskild anteckning om betalningsstörning blir beroende på arten kvar i registret från två till fem år. En person kan inte få en anteckning i kreditupplysningsregistret ovetande, utan kunden informeras alltid om anteckningen samt hur länge den blir kvar i kreditupplysningsregistret. ½ p.

Kreditupplysningar samlas in och kreditupplysningsregistret förs av företag som är specialiserade på saken. Syftet med kreditupplysningsregistret är att hjälpa kreditgivarna att undvika kreditförluster. Grunderna för att anteckningar om betalningsstörningar ska få registreras anges i kreditupplysningslagen. ½ p.

b) Vilka följder kan en anteckning om betalningsstörning ha? (3 poäng)

Förutsättningen för att få 3 poäng för svaret är att man känner till tre följder.

Anteckningar om betalningsstörningar kan göra livet besvärligt på många olika sätt.

- Det är nästan omöjligt att få kreditkort.
- Bank- och kreditkort som man redan har kan återkrävas. Alla banker beviljar inte nödvändigtvis ens sådana betalkort där inköpsbeloppet reserveras på kontot i realtid (t.ex. Visa Electron).
- Det kan vara svårt att få banklån utan säkerhet eller borgensman.
 - o situationen beror på hur allvarlig betalningsstörningen är och hela den ekonomiska situationen. Man får emellertid inte lån utan säkerhet och t.ex. för bostadslån krävs mera säkerheter än normalt (t.ex.

borgensmän). Likaså kan en anteckning om betalningsstörning inverkan på låneräntan.

- även om det finns statsborgen för studielån är det inte säkert att man får den.
- Det kan bli betydligt svårare att få en hyresbostad. En anteckning om betalningsstörning kan också hindra en från att teckna försäkringar, det blir svårare att få den hemförsäkring som en hyresbostad och hyresvärden i allmänhet kräver.
- Det blir svårt att få arbete i vissa branscher, eftersom en del av arbetsgivarna kontrollerar arbetssökandes kredituppgifter.
 - Det är särskilt fråga om arbetsuppgifter som är förenade med ekonomiskt ansvar.
- Man får inte längre ingå avbetalningsavtal. För en telefonanslutning krävs säkerhet eller förskottsbetalning, en anteckning om betalningsstörning hindrar också att man får snabblån och kan köpa varor på avbetalning eller distans. Varor sänds inte till köparen mot faktura, utan mot antingen postförskott eller förhandsbetalning.

c) Hur vanliga är anteckningar om betalningsstörningar i Finland (1 poäng)

Enligt det register som Suomen Asiakastieto upprätthåller har ungefär 8 % av finländarna anteckningar om betalningsstörning. **1 p.**

Anteckningarna om betalningsstörning har ökat på ett oroväckande sätt under de senaste åren. Antalet personer med betalningsstörningar har ökat i jämn takt i nästan alla åldersklasser, särskilt män (30–34-åringar) har mycket betalningssvårigheter, men även bland pensionärerna syns en klar ökning.

4. LÅNG ESSÄ

Jämför den ekonomiska situationen i två finländska kommuner, A och B, utifrån bifogade statistikuppgifter.

1) Hur syns den ekonomiska recessionen, som började 2008, i kommunernas ekonomi? (2 poäng)

- Allmänna iakttagelser: I bägge kommunerna har sysselsättningen försämrats och arbetslöshetsgraden stigit, det inflyter mindre samfundsskatt och de långfristiga skulderna har ökat, man har varit tvungen att skärpa kommunalbeskattningen **1 p.**
- Ekonomin i kommun A har relativt sett påverkats mera av den försämrade situationen i företagssektorn (samfundsskatten har minskat kraftigare än i kommun B). Kommun B har åter förlorat klart mera arbetsplatser, vilket syns som en nedgång i kommuninvånarnas beskattningsbara inkomster. I bägge kommunerna har det uppstått tryck på att höja kommunalskattesatsen. **1 p.**

2) Bedöm på basis av bifogade nyckeltal vilkendera kommunen som under kommande år har bättre möjligheter att använda pengar för investeringar. (4 poäng)

- I kommun B är årsbidraget klart lägre än i kommun A, vilket betyder att efter de löpande utgifterna har kommun B mindre pengar för investeringar samt amorteringar. **1 p.**
- I utgångsläget är kommun B också mera skuldsatt än kommun A, vilket betyder högre kostnader för att sköta skulden och större amorteringar. **1 p.**
- I kommun B är försörjningskvoten ofördelaktigare samt den andel av befolkningen som fyllt 64 år kännbart högre, vilket betyder att efterfrågan är större på de tjänster som kommunen tillhandahåller, vilket leder till utgiftstryck. Detta krymper investeringsmöjligheterna ytterligare. **1 p.**
- Kommunalskattesatsen i kommun B är klart högre än i kommun A, så utrymmet för skattehöjningar är också mindre. Sålunda är möjligheterna att stärka inkomstfinansieringen (och därigenom förbättra investeringsförmågan) genom att höja skattesatsen mindre i kommun B än i kommun A. **1 p.**

+ Eftersom årsbidraget i kommun B redan länge har varit lågt och skuldsättningen hög, är det möjligt att man under tidigare år har varit tvungen att skjuta fram även nödvändiga ersättande investeringar. Då har man kanske inte råd med egentliga nyinvesteringar på många år, utan man är tvungen att ta itu med t.ex. reparationsskulden.

3) Fundera på vilkendera kommunen som har möjligheter att dra nytta av situationen om den allmänna konjunkturen börjar förbättras i Finland. (3 poäng)

- I kommun A har den inlutna samfundsskatten/invånare varit mycket större än i kommun B, men denna inkomstfinansieringspost har drabbats kännbart av

konjunkturedgången. Om det allmänna ekonomiska läget förbättras, kan man anta att även inkomstfinansieringen stärks snabbare i kommun A än i kommun B. **1 p.**

- I kommun B är andelen långtidsarbetslösa klart högre än i kommun A. Ju längre arbetslösheten fortgår, desto svårare blir det att hitta ny sysselsättning. Av denna orsak är det klart mera osannolikt att sysselsättningen skulle förbättras snabbt i kölvattnet på konjunkturuppgången i kommun B än i kommun A. **1 p.**
- Högre försörjningskvot innebär att det finns relativt sett färre kommuninvånare i arbetsför ålder i kommun B än i kommun A. Av denna orsak är också skatteunderlaget i kommun B smalare och möjligheterna att öka utfallet av kommunalskatten mindre när konjunkturen förbättras. **1 p.**